

Підбиваючи підсумки роботи конференції доктор Генріх Стронський відзначив надзвичайну плідність такого наукового спілкування та його значення у розумінні зокрема польським науковим загалом політико-правових процесів в Україні.

Після урочистого закриття конференції її учасники здійснили екскурсію мальовничими берегами озера Юкел та старовинним середмістям Ольштина.

Окремо слід відзначити організаційно-наукову діяльність ад'юнкта Інституту історії та міжнародних відносин ВМУ PhD Павла Петночки, завдячуючи організаційно-науковій діяльності якого, конференція стала справжньою науковою подією. За результатами конференції готується збірник наукових праць учасників конференції.

С. Г. СТЕЦЕНКО,
доктор юридичних наук

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ ТА НАУКИ В УКРАЇНІ*

Стан, тенденції та перспективи розвитку юридичної освіти й науки, як особливих соціальних інститутів, на даний час є предметом особливої уваги не лише в Україні, а й в усьому світі. Дедалі частіше до різноманітних аспектів освіти, і зокрема правової, звертаються політологи, економісти, соціологи, юристи, педагоги, науковці та ін.

Як справедливо зазначається в чинному законодавстві України, освіта є основою інтелектуального, культурного, духовного, соціального, економічного розвитку суспільства і держави. Вона є визначальним чинником політичної, соціально-економічної, культурної та наукової життєдіяльності держави. Освіта відтворює і нарощує інтелектуальний, духовний та економічний потенціал суспільства. Освіта є стратегічним ресурсом поліпшення добробуту людей, забезпечення національних інтересів, зміцнення авторитету і конкурентоспроможності держави на міжнародній арені.

Зрештою, освітня політика, як елемент національної ідеології, визначає не лише внутрішньополітичну ситуацію в країні, а й координує міжнародні та міждержавні зв'язки.

Тому від якості освіти і науки вже сьогодні багато в чому залежить майбутнє країни та її місце в міжнародному співтоваристві.

В умовах формування в Україні правової держави роль і значення правового регулювання суспільних відносин набувають особливого значення. Адже головною ознакою моделі держави, що характеризується як правова, є висока врегульованість суспільних відносин, у тому числі в сфері освіти. За роки

* Рецензія на працю: Актуальні проблеми юридичної освіти та науки в Україні: монографія / за ред. академіка НАН України Ю.С. Шемшученка. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2016. 361 с.

незалежності на основі Конституції України визначено пріоритети розвитку освіти, створено відповідну правову базу, здійснюється практичне реформування галузі згідно з Державною національною програмою «Освіта» («Україна XXI століття»). Водночас, як зазначається у Національній доктрині розвитку освіти, стан справ у галузі освіти, темпи та глибина перетворень не повною мірою задовольняють потреби особистості, суспільства і держави. Глобалізація, зміна технологій, перехід до постіндустріального, інформаційного суспільства, утвердження пріоритетів сталого розвитку, інші властиві сучасній цивілізації риси зумовлюють розвиток людини як головну мету, ключовий показник і основний важіль сучасного прогресу, потребу в радикальній модернізації галузі, ставлять перед державою, суспільством завдання забезпечити пріоритетність розвитку освіти і науки, першочерговість розв'язання їх нагальних проблем.

Тому, наука та освіта в цілому, і юридична зокрема, мають бути основними пріоритетами державної політики. Саме ці та інші питання, пов'язані з важливими проблемами юридичної науки й освіти в Україні, розкривають автори (Б. І. Андрусишин, В. Д. Бабкін, Є. В. Білозоров, О. В. Бучма, В. П. Горбатенко, Р. В. Губань, А. М. Гуз, С. Д. Гусарев, О. Я. Кархут, Л. Ф. Купіна, О. В. Макарова, Р. С. Огірко, Н. М. Оніщенко, Н. М. Опольська, В. Г. Пилипчук, В. Ю. Стеценко, О. В. Токарчук, С. І. Штигий) колективної монографії «Актуальні проблеми юридичної освіти та науки в Україні».

У монографії розглянуто питання, пов'язані з багатоаспектністю проблеми сучасного стану розвитку юридичної науки та освіти в Україні. Зокрема, висвітлюються теоретико-методологічні та історичні витоки й основи становлення та розвитку юридичної освіти і науки в Україні у контексті імплементації в практику сучасних європейських правових, наукових та освітніх стандартів і методик.

Так, зокрема, перший розділ монографії на належному науково-методологічному рівні із залученням великого масиву джерельного матеріалу розкриває теоретичні та методологічні основи юридичної освіти і науки в Україні; новітні концепції філософії права, які сприяють формуванню підвалин міжнародного розвитку та перспектив перетворення внутрішнього суспільно-політичного і правового порядку.

Заслугує на увагу підрозділ 1.2 «Новітні концепції філософії права та їхнє значення для розвитку юридичної науки в Україні», автором якого є професор В. П. Горбатенко. Науковець наголошує на тому, що в сучасному світі й Україні на зламі тисячоліть відбуваються динамічні і, разом з тим, суперечливі процеси, які вирішально впливають як на загальну картину розвитку людської цивілізації, так і на політико-правові погляди сучасних дослідників. Разом з тим, він вказує на низку проблем, які, на жаль, існують в нашій державі, і більш детально зосереджується на забезпеченні справедливого соціального порядку, перетворенні конституції на інструмент соціального управління, подоланні державно-центристського розуміння права, забезпеченні прав людини через поєднання універсальних і специфічних сутностей.

Особливу увагу хочеться звернути на підрозділ «Знання і суспільство знань як основа розвитку українського суспільства і держави: теоретико-правові та

філософські аспекти», автором якого є професор В. Г. Пилипчук. Він вказує на те, що суспільство знань виступає, по-перше, як ідеал або нормативна модель, до якої реальним суспільствам запропоновано свідомо прагнути, відповідним чином перебудувавши цілі й завдання державної політики. По-друге, суспільство знань розглядається як об'єктивна тенденція суспільства, що динамічно розвивається, послідовно проходить стадії: постіндустріальне суспільство, інформаційне суспільство, суспільство знань. Зрештою, науковець приходиться до висновку, що трансформуючись у суспільство знань, Україна може стати однією з процвітаючих країн світу та явити новий спосіб державного устрою й життя, випередивши інші держави, навіть не наздоганяючи їх.

Другий розділ монографії розкриває історичні витоки й основи становлення та розвитку юридичної освіти і науки в Україні, шкільної правової освіти. Токарчук О. В., у підрозділі 2.2 «Правова освіта й наукові дослідження в окремих галузях права еміграції міжвоєнного періоду», вказує на те, що значний внесок у розвиток вітчизняної юридичної науки зробили українські правники, перебуваючи в еміграції. Автор наголошує, що юридична наука має надзвичайне значення в житті суспільства, вона спрямовує свій вплив на соціальні явища, на формування і розвиток особи, особливо важливою вона є сьогодні, коли авторитет права та держави у свідомості людей перебуває на крайньому рівні.

На особливу увагу заслуговує підрозділ 2.3, підготовлений професором Б. І. Андрусишиним, який знайомить читача зі становленням правничої освіти в Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова. У підрозділі розкрито весь шлях становлення та розвитку факультету політології та права з моменту його створення по сьогоднішній день.

Третій розділ монографії містить широке коло проблем, наявних у сучасній Україні, та шляхи їх розв'язання, насамперед, це стосується проблем реформування змісту юридичної освіти та науки в Україні, необхідності правового виховання, підвищення правосвідомості та правової культури громадян тощо.

Професор Б. І. Андрусишин, у підрозділі 3.1 «Освітнє право України: проблеми та перспективи», зосереджує увагу на тому, що в умовах реформування економічної та політичної систем, модернізації всіх сфер суспільного життя питання освіти набувають особливого значення. Освітня галузь є важливою і незамінною для будь-якої сучасної держави. Від її розвитку прямо залежить рівень цивілізованості суспільства, держави і кожного громадянина.

У підрозділі 3.2 професор Н. М. Оніщенко аналізує та порівнює рівень правової освіти та правової освіченості. Науковець наголошує на тому, що ХХІ ст. характеризується формуванням конкурентоспроможної, правообізнаної особистості. Адекватне орієнтування в сучасному світі неможливе без вивчення комплексу правових знань. Крім того, надбані правові знання повинні переходити в ціннісні установки, стати внутрішнім переконанням, отримати емоційне забарвлення, закріпитися в правових звичках. Завдання ж правової освіти полягає в тому, щоб у своїй реалізації досягти такого рівня правосвідомості, коли кожен член суспільства дотримувався б соціальних правил поведінки та правових норм виключно внаслідок внутрішньої необхідності, власних переконань, а не під острахом примусу.

Заслуговує на увагу підрозділ 3.3, автором якого є професор В. Ю. Стеценко, яка акцентує увагу на тому, що українська юридична наука перебуває у стані реформування. Одним із важливих напрямів розвитку сучасної юридичної науки є пошук шляхів удосконалення правового забезпечення системи охорони здоров'я та організації медичної допомоги. В рамках даного напрямку виокремлюється обов'язкове медичне страхування як організаційно-правовий спосіб покращення якості медичної допомоги та її фінансування.

У підрозділі 3.6 «Становлення європейських принципів управління освітою в Україні», С. І. Шитий приходить до висновку, що реінтеграція української освіти до загальноєвропейської є відновленням історичної справедливості, а також великим кроком у розбудові національної правової системи і процвітаючої Української держави.

У підрозділі 3.8, автором якого є О. В. Макарова, підкреслюється роль і значення сім'ї та загальноосвітніх навчальних закладів як найважливіших інститутів правової соціалізації дитини. Автор приходить до висновку, що в Україні, як і в більшості інших держав світу, усвідомлюється необхідність і цінність сім'ї, її пріоритетне значення як для окремої людини, так і для суспільства в цілому. Крім того, акцентується увага на дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладах, що саме вони являються фундаментальною соціокультурною базою навчання, виховання та розвитку особистості, яка має формувати у дитини систему стійких морально-правових переконань та ціннісних орієнтирів.

На наш погляд, рецензована праця набуває особливого значення в сучасних умовах формування демократичної, правової держави, коли Україна спрямовує активні зусилля на виведення суспільства з кризового стану і забезпечення економічного зростання та всебічної охорони прав та свобод людини і громадянина. Реалії сьогодення актуалізують роль і значення юридичної освіти і науки. За цих умов наукове обґрунтування всіх окреслених питань, які розкриваються в монографії стають чи не обов'язковим підґрунтям ефективності прийняття державних рішень.

Таким чином, колективна монографія «Актуальні проблеми юридичної освіти та науки в Україні» являє собою оригінальне дослідження монографічного характеру, що відзначається актуальністю, новизною, оригінальністю. Переконані, що вона стане в нагоді не лише професійним юристам (теоретикам і практикам), працівникам державних органів, викладачам, студентам, аспірантам, а й усім, хто цікавиться зазначеними проблемами.